

ДИПЛОМ ЖҰМЫСЫН ӘЗІРЛЕУ

1. Әдебиеттер тізімін рәсімдеу

Әдебиеттер тізімі кез келген ғылыми жұмыстың маңызды бөлігі. Тақырып таңдалғаннан кейін зерттеушінің ең бірінші әрекеті өзіне дейінгі сол тақырыпты зерттеушілер мен олардың еңбектерімен танысып шығу. Өзіне дейінгі зерттеуші ғалымдардың пікірлерімен мен көзқарастарын салыстырып, өз пікірін қалыптастыру.

Диплом жұмысының әдебиеттер тізімі дегеніміз – жұмысты жазуға пайдаланылған әдебиеттер. Бұл тізімге: жұмыста сілтеме жасалған оқулықтар, тақырыпқа қатысы бар әдебиеттер, мұрағат материалдары, көрген туындылар, монографиялар мен диссертациялар және кішігірім мақалалар да жатады. Тізімдегі әдебиеттердің берілу нұсқалары:

1. Әліпбилік;
2. Құжаттардың типтері бойынша;
3. Жүйелік;
4. Пайдалану реті бойынша(тараулар мен бөлімдер бойынша);
5. Хронологиялық және т/б.

Әдебиеттер тізімін жасаған кезде жалпыға ортақ қабылданған стандартты ұстану керек. Әдебиеттердің дереккөзі МемСТ 7.1-2003-ке сәйкес рәсімделеді. Дереккөздер туралы мәліметтерді мәтіндердегі сілтеме жасау тәртібіне қарай орналыстырып, нүкте қойылмаған араб цифрларымен белгілеп, абзацтық шегініс арқылы жазу керек. Пайдаланылған дереккөздерге жасалған сілтеме төртбұрышты (квадрат) жақшаның ішінде көрсетіледі. Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі, Ғылым комитетінің талабы бойынша сілтеме мәтін ішінде беріледі, мысалы, [1, 47-б.]. Нүкте жақшаның сыртына қойылады. Мұндағы бірінші сан – дереккөздің әдебиеттер тізіміндегі реті, екінші сан – мәтіннің нақты фрагменті алынған бет нөмірі. Егер бір мезгілде бірнеше дереккөзге сілтеме жасасаңыз, олар нүктелі үтір арқылы ажыратылып беріледі. Мысалы: [1, 2-3-б.]; [2, 37-б.]; [3, 44-б.] немесе [1, 2-3-б.; 2, 37-б.; 3, 44-б.].

Сілтемелердің реті мен бет нөмірін берудің жиі қолданылатын 3 тәсілі бар. Мысалы, сіз жұмысыңызда ретімен Е. Нұрекенге, Ж. Оржановаға, Б. Бахтиярға, сосын қайтадан Е. Нұрекенге сілтеме жасадыңыз делік. Бірінші тәсіл – сілтемелерді бүкіл мәтін бойында беру. Мысалы: Мәтін [1, 36-б.] ... мәтін [2, 15-б.] ... мәтін [3, 42-б.] ... мәтін [4, 17-б.]. Әдебиеттер тізімінде:

1. Нұрекен Е. Жылу электр стансаларының қазандық қондырғылары: Оқу құралы. – Алматы: АЭЖБИ, 2008. – 126 б.
2. Оржанова Ж. Электр энергиясын тарату және жіберу: Оқу құралы. – Алматы: АЭЖБУ, 2017. – 90 б.
3. Бахтияр Б. Жылу электр стансаларында тәсілдемелік құбылыстарды жүзеге асыру: Оқу құралы. – Алматы: АЭЖБУ, 2014. – 76 б.
4. Нұрекен Е. Жылу электр стансаларының қазандық қондырғылары: Оқу құралы. – Алматы: АЭЖБИ, 2008. – 126 б.

Байқап отырғаныңыздай, бұл оңтайлы тәсіл емес, себебі бір дереккөзге бірнеше рет, қайта-қайта сілтеме жасасаңыз, пайдаланылған әдебиет тізім де ұзақ болады. Оның үстіне ішінен бір бөлікті алып тастап, не орнын алмастыратын болсаңыз, сілтемелердің нөмірлерін де, тізімдегі ретін де ауыстыруға тура келеді.

Екінші тәсіл – библиографиялық тізімді сілтеменің негізгі мәтінде қолданылу реті бойынша беру. Сілтеме беруді бірінші нөмірден бастаймыз, кейін екінші, сосын үшінші. Ал

бірінші дереккөзге мәтін соңында тағы сілтеме жасайтын болсаңыз, мәтін ішінде тағы да бір санын қоясыз. Мысалы: Мәтін [1, 36-б.] ... мәтін [2, 15-б.] ... мәтін [3, 42-б.] ... мәтін [1, 17-б.]. Әдебиеттер тізімінде:

1. Нүрекен Е. Жылу электр стансаларының қазандық қондырғылары: Оқу құралы. – Алматы: АЭЖБИ, 2008. – 126 б.
2. Оржанова Ж. Электр энергиясын тарату және жіберу: Оқу құралы. – Алматы: АЭЖБУ, 2017. – 90 б.
3. Бахтияр Б. Жылу электр стансаларында тәсілдемелік құбылыстарды жүзеге асыру: Оқу құралы. – Алматы: АЭЖБУ, 2014. – 76 б.

Үшінші тәсіл – библиографиялық тізімде әліпби тәртібімен беру, ал мәтін ішінде тізімге сәйкес нөмірлеу. Бұл кезде мәтін ішінде сілтемелер кез келген нөмірден басталуы мүмкін. Мысалы: Мәтін [12, 102-б.] ... мәтін [3, 42-б.] ... мәтін [1, 36-б.].

Әдебиеттер тізімінде:

1. Бахтияр Б. Жылу электр стансаларында тәсілдемелік құбылыстарды жүзеге асыру: Оқу құралы. – Алматы: АЭЖБУ, 2014. – 76 б.
2. Нүрекен Е. Жылу электр стансаларының қазандық қондырғылары: Оқу құралы. – Алматы: АЭЖБИ, 2008. – 126 б.
3. Стояк В., Абилюдинова С. Жылумен жабдықтау негіздері: Оқу құралы. – Алматы: АЭЖБИ, 2012. – 88 б.

Техниканың дамыған уақытында зерттеушілер өз еңбектерінде ғаламтор бетінен алған ақпараттарды жиі қолдануда. Бұл қолданыс алдағы уақытта артпаса кемімесі анық. Оқулық, мақала, диссертация, монография сияқты жұмыстардан сілтеме келтіріп, әдебиеттер тізімінде көрсету ережесі болғаны сияқты электронды дереккөздерге де сілтеме жасаудың өз ережесі бар. Электронды дереккөздерге сілтемені рәсімдеу қиын емес, желідегі кез келген оқырман дереккөзді тауып алатындай толық мекенжай көрсетілсе болды. Мысалы,

1. [Динаева Б.Б., Сапина С.М. Академиялық сауаттылықтың теориялық және практикалық негіздері. Оқу құралы. Толықтырылған басылым./ Б.Б.Динаева, С.М.Сапина.- Нұр-Сұлтан, 2020. -200 бет Динаева Б.Б., Сапина С.М. Академиялық сауаттылықтың теориялық және практикалық негіздері – Электронная библиотека \(tau-edu.kz\)](#)

1 -тапсырма. Кестедегі мысалға қарай отырып, мәтін ішінде дереккөз келтіріп, пайданылған әдебиет тізімінде рәсімделуін жасаңыз.

Мәтін ішінде	Пайдаланылған әдебиет тізімінде
Мысалы, Сондықтан кейбір ғалымдардың пікірінше, жалқаулық адам ағзасына демалыс қажет болғанда пайда болады [7]. Мәселен, М.Берендеева еңбекқор адамдарды бақылай отырып, олардың шаршаған кезінде ағзаларының жұмыс жасаудан бас тарта бастайтынын анықтап, жалқаулықты ағзаның өзін-өзі қорғау реакциясы деп көрсетеді [6].	6. Берендеева М. (2004) Лень – это полезно: Курс выживания для ленивцев. – Москва: Книжкин дом, Эксмо, 2004. –74 с. 7. Ильин Е. (2007) Работа и личность. Трудоголизм, перфекционизм, лень. – Алматы: Таймас, 2007. – 592 с.

2- тапсырма. Сұрақтарға жауап беріңіз.

1. Әдебиеттер тізімі дегеніміз не?
2. Зерттеу жұмысында әдебиеттер тізімінің маңызы қандай?
3. Сілтемелер мен бет нөмірін берудің неше тәсілі бар?
4. Электронды дереккөздерге сілтеме жасаудағы негізгі ерекшелік қандай?
5. Әдебиеттер тізімінің рәсімделуін түсіндіріңіз.

3-тапсырма. Дипломдық жобаңыздың тақырыбы бойынша сілтеменің мәтін ішінде қолданылу ретімен пайдаланылған әдебиеттер тізімін құрастырыңыз. (10-12 әдебиет)

4-тапсырма. Төменде берілген кітаптың пайдаланылған әдебиеттер тізімінде берілу жолына талдау жасаңыз.

1. Мұсабекова А.А. Қазақ тілі (қазақ тілін үйренудің бастауыш деңгейіне арналған оқу құралы). -Астана:2009.-128 бет.

РЕДАКТОРЛЫҚ ТҮЗЕТУЛЕР ЖАСАЙ АЛУ

Зерттеу жұмысын жазуға қаншама мықты дайындықпен келсеңіз де, еңбекті аса үлкен шабытпен жазсаңыз да, бірден ойдағыдай мәтін шыға салмайды. Ешкім де бір жазғанда бірден мүлтіксіз мәтін құрастыра алмайды. Зерттеушілердің барлығы да мәтінді бірнеше рет редакциялаудан қашып құтылмайды. Дайын мәтінді редакциялауға қанша уақыт жұмсау керек, мәтінді басынан аяғына дейін неше қайталап қарау керек? Бұл сұраққа белгілі жауап жоқ, дегенмен неғұрлым көбірек болса, соғұрлым жақсы. Сіздің мәтініңіз мазмұндық жағынан тамаша құралғанымен, формасы жағынан кемшіліктер міндетті түрде болады. Алдымен, мәтіннің мазмұндық жағына аса мән беріңіз, кейін әдеби формаларды дұрыстанызыз, соңынан жазу стилін әсемденізі. Редакциялау жұмысында ұсақ-түйек деген ұғым болмауы тиіс. Кез келген грамматикалық, стильдік, ресімдеу ісіндегі қателік көзге ұрып, көрініп тұрады. Редакциялау кезінде артық сөзді, сөйлемді, абзацты, тұтастай тараушаларды алып тастауға, орындарын ауыстыруға тура келеді. Оқырман жұмысыңыздың бес бетін оқып шығып, бірде-бір бөлім, тарауша кездестірмесе, мәтін құрылымдық тұрғыдан дұрыс ресімделмеген болып саналады. Жазбаша жұмыста мәтіннің басты бөліктерін ажырататын, жаңа жолдан жазылған тарауша атауларынан басқа, абзацтың басында қою әріптермен берілетін мәтіншілік тараушаларды да қолданған дұрыс. Тұтас мәтінді ғана емес, жекелеген абзацтар мен сөйлемдерді де бөліп көрсету керек. Мысалы, бір жарым бетті алатын абзац немесе он жолдан тұратын сөйлемнен құралған мәтінді оқып-түсіну қиындық тудырады, оларды мағыналық бөлшектерге бөлу қажет. Үлкен мәтіннің құрылымын жақсартудың тәсілдері ретінде мәтін ішіндегі түрлі бөліністерді, белгілерді атауға болады. Олардың жиі қолданылатындары мыналар: шрифтер, тізімдер, түрлі форматтар. Қою шрифт немесе басқа өлшемдегі шрифтті маңызды сөздер мен сөйлемдерді, терминдерді, басқа мәтіннен алынған дәйексөзді, құжаттардың атауларын т.б. жазған кезде қолдануға болады, басты ереже – бірізділікті ұстану.

Тізімдік ресімдеуге сызықша, реттік нөмір қолдану тәсілі жатады.

Мысалы:

- сөз, сөйлем;
- сөз, сөйлем;
- сөз, сөйлем.

Немесе:

- 1) сөз, сөйлем;
- 2) сөз, сөйлем;
- 3) сөз, сөйлем.

Немесе:

- а) сөз, сөйлем;
- ә) сөз, сөйлем;
- б) сөз, сөйлем.

Бұл көрсетілгендер мәтініңізде қатаң логикалық жүйе бар екенін көрсетеді және мәтінге аяқталған, жүйелі сипат береді. Мәтін құрылымына түрлі форматтарды: интервалды, шрифт өлшемін, жаңа жолды өзгертулер мысалдарды, түрлі кейстерді, есептерді, бет соңындағы сілтемелерді ресімдеу үшін қолданылуы мүмкін.

1. Тізімдік рәсімдеуге жататын қолдану тәсілін көрсетіңіз:

- а) сызықша, үтір
- ә) сызықша, реттік нөмір
- б) қос нүкте, көп нүкте
- в) көп нүкте, сызықша

2. Мәтінді редакциялауда алдымен неге мән беруіміз керек?

- а) мәтіннің мазмұндық жағына
- ә) мәтін стиліне
- б) мәтін құрылымына
- в) мәтіннің логикалық байланысына

2. Мәтінді редакциялау кезінде алып тастауға болатын бөліктерді атаңыз:

- а) сөйлем, пікір
- ә) абзац, артық сөз
- б) автор ойы, сөйлем
- в) лепті сөйлем